

Stockholm 31 maj 2023

Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja, SOU 2023:5

Bakgrund

Socialdepartementet har berett Akademikerförbundet SSR tillfälle att lämna yttrande avseende delbetänkandet Från delar till helhet. Tvångsvården som en del av en personcentrerad och sammanhållen vårdkedja (SOU 2023:5).

Enligt de ursprungliga direktiven skulle den särskilda utredaren föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd.

Utredaren fick ett tilläggsdirektiv den 28 oktober 2021 om att utifrån sin analys av för- och nackdelar med en gemensam lagstiftning för personer som vårdas utan samtycke enligt LVM eller LPT, lämna förslag på en gemensam lagstiftning för att bland annat göra tvångsvårdslagstiftningen mer flexibel i sin utformning och säkerställa att insatser ges utifrån den enskildes behov. Förslagen ska också stärka rättssäkerheten och säkerheten i vården för de personer som ska vårdas med stöd av den gemensamma tvångsvårdslagstiftningen. Utredaren ska ta ställning till och bedöma eventuella behov av förändringar i ansvarsfördelningen mellan de berörda huvudmännen kommun, region och Statens institutionsstyrelse som följd av föreslagna lagändringar.

De förslag Akademikerförbundet SSR inte har kommenterat i remissvaret har förbundet inga synpunkter på.

Bedömningar och förslag

6.1 Regionen ansvarar för vård och behandling utan samtycke vid skadligt bruk och beroende

Akademikerförbundet SSR tillstyrker utredningens förslag med viss tvekan. Redan i delbetänkandet påpekade förbundet att med utredningens förslag att hälso- och sjukvården ensamt ska ansvara för all behandling försvagas rättigheterna för personer med skadligt bruk och beroende. Då biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen kan överklagas om de går den enskilde emot. Detta är inte möjligt enligt hälso- och sjukvårdslagen. Även vid vård utan samtycke finns det en risk för att enskildas rättigheter försvagas. I LVM föreligger ett ska-krav om kriterierna för vård föreligger, så är inte LPT utformad. Akademikerförbundet SSR är inte motståndare till att regionen ansvarar för vård och behandling utan samtycke vid skadligt bruk och beroende. Men förbundet ser en risk att reformen ska leda till att enskilda inte får den vård och behandling de har behov av när deras rättigheter försvagas, särskilt om det uppstår resursbrister. Akademikerförbundet SSR menar att regeringen behöver säkerställa i det vidare beredningsarbetet att så inte sker.

6.2 All slutna tvångsvård vid skadligt bruk och beroende ges på sjukvårdsinrättning som drivs av en region

Akademikerförbundet SSR menar att underlaget till förslaget brister. Förbundet har i kontakt med medlemmar som arbetar på SiS fått information att utredningen enbart tagit del av ett av två dokumentationssystem när man bedömt vilka insatser klienterna får vid SiS. Utredningen har inte tagit del av SiS journalssystem för patientjournaler enligt Hälso- och sjukvårdslagen, utan enbart av dokumentationssystemet KAJ. Av SiS dokumentationssystem för hälso- och sjukvårdsinsatser har man gett personer som vårdas på institutioner insatser i form av avancerade psykiatriska och psykologiska bedömningar och utredningar, medicinsk behandling för psykiska och fysiska tillstånd inklusive läkemedelsassisterad rehabilitering vid opioidberoende (LARO), somatiska hälsokontroller, testning och behandling av smittsamma sjukdomar så som hepatiter och HIV, ombesörjt tandvård och preventivmedelsrådgivning och gett somatisk omvårdnad och vård.

Utredningen hänvisar även till andra källor än dokumentationssystem, så som egna besök och erfarenheter från deras vetenskapliga referensgrupp, för sin bedömning att kliner inte erbjuds behandling kontinuerligt. Men det är en mycket genomgripande reform man föreslår och då måste underlaget vara fullständigt. Akademikerförbundet SSR menar därför att regeringen måste rätta till denna brist i det fortsatta beredningsarbetet och göra en förnyad bedömning av LVM-vården.

6.3 Den psykiatriska tvångsvårdens förutsättningar att vårda personer med skadligt bruk eller beroende

Akademikerförbundet SSR delar utredningens bedömning att utveckling, anpassningar och resursförstärkningar behöver ske om ansvaret för tvångsvården för personer med skadligt bruk eller beroende förs över till regionerna. Om resurserna är knappa finns det risk för att vårdplatserna inte räcker till. Kö kan uppstå eller så riskerar vårdtiderna blir allt för korta. Det ökar risken för återfall, överdoser och dödsfall. Med bristande resurser blir arbetsmiljön sämre och då det blir svårare att rekrytera och behålla kompetent personal. Vilket redan idag är ett stort problem inom hälso- och sjukvården. Utredningen pekar själva på att resurser och kompetent personal är avgörande för behandlingsinnehållet. Därför är en av de avgörande frågorna för reformen hur man får samtliga regioner att varaktigt lägga tillräckliga resurser på vård med och utan samtycke till personer med skadligt bruk eller beroende utan en skarpare lagstiftning? Akademikerförbundet SSR delar utredningens bedömning att det kommer behövas nationellt stöd för och uppföljning av regionernas arbete med anpassning och resursförstärkning av slutenvården. Men förbundet är tveksamma att de insatserna räcker för att säkerställa en god vård.

Många som har kompetens om behandling av personer med skadligt bruk eller beroende arbetar inom socialtjänsten idag och tillhör inte någon yrkesgrupp med legitimation. I Akademikerförbundet SSR kontakter med företrädare för hälso- och sjukvården har det framkommit en ovilja att anställa olegitimerad personal. Här finns det risk för ett kompetenstapp, särskilt inom området psykosocial behandling.

6.4 Socialtjänstens ansvar för boende och sysselsättning

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget. Utredningens bedömning att vårdtiderna kommer bli betydligt kortare vid vård enligt LPT, jämfört med vård enligt LVM, leder sannolikt till att fler personer kommer vara i sämre skick när vården avslutas och socialtjänsten har haft kortare tid på sig att förbereda boende och sysselsättning. Detta leder troligen till att socialtjänsten kommer placera en större andel efter tvångsvård än idag.

7.2 Förutsättningar för tvångsvård

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget. Utredningen gör bedömningen att fler barn är idag kommer vårdas enligt LPT på grund av förslaget. De påpekar också på att LPT har företräde gentemot LVU. Barn med skadligt bruk och beroende har oftast även sociala problem. Detta är en grupp barn som BUP idag inte arbetar med i särskilt stor utsträckning. Genomförs förslaget behöver regionerna bygga ut antalet vårdplatser, anpassa lokalerna, anställa personal med kompetens om gruppen och samarbeta nära med socialtjänsten.

8.2 Anmälningsskyldighet för socialtjänsten

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget.

8.5 Den samordnade planeringen ska förbättras

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget.

8.5.3 Sociala stödinsatser med fokus på långsiktigt boende och sysselsättning

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget.

12.1 Ikraftträdande

Utredningen konstaterar att regionerna bl.a. behöver bygga om och bygga ut lokalerna för den psykiatriska tvångsvården för att klara av det nya uppdraget. Akademikerförbundet SSR ställer sig tveksam till om regionerna kommer att vara klara att ta över vården av dagens klienter som vårdas enligt LVM redan 2026. I en sådan här reform får inget allvarligt gå fel. Det kan kosta liv, bättre då att skjuta fram datumet för genomförandet till alla regioner är klara.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Fredrik Hjulström
Socialpolitisk chef